

מדבריו של הרב אליהו זייני שליט"א ביחס לשיטת 12 הצעדים והתפשטותה בציבור

הרב אליהו זייני, ראש ישיבת "אור וישועה" בחיפה, עוסק רבות בעקירת השפעות שליליות על מסורת היהדות הנאמנה. בכלל זה, עוסק הרב בהרחבה בעניין של השפעת הנצרות, ובצורך להתרחק מרעיונותיה וערכיה האסורים.

כאשר ראה הרב זייני את עקרונותיה הרוחניים של שיטת הצעדים, הוא זיהה בהם יסודות נוצריים מובהקים של כפירה (ראה להלן). הרב הביע מחאה גלויה באחד מאיגודי הרבנים בארץ על כך שהם מפרסמים וקוראים בגלוי לרבנים מכל הארץ לבוא להשתלם בשיטה זו, וטען שהיא שיטה נוצרית מובהקת. בנוסף, הרב ארגן שיעור מיוחד בישיבתו אודות הבעיות ההלכתיות החמורות הכרוכות בשיטת הצעדים, כדי להרחיק ממנה את בני קהילתו.

להלן דברים חשובים שאמר הרב זייני כנגד שיטת הצעדים והתפשטותה בעולם הטיפול והחינוך. הדברים להלן נאמרו הן כתשובות לאנשים שפנו אל הרב בעניין זה, והן דברים שאמר הרב לכלל הישיבה.

הערה חשובה: איננו מביאים כאן את כל דברי הרב בעניין זה, כדי לא לחזור על דברים שכבר נכתבו על דינו בעבר בביאור הכפירה הרבה בשיטה זו. הבאנו כאן בעיקר דברים שיש בהם משום חידוש של זוויות ראייה נוספות בסוגיה זו.

הרקע להיגררות הרחבה אחר שיטת הצעדים האסורה

א. חוסר בשימוש תלמידי חכמים

העובדה שרבים מאמצים שיטה שיש בה עקרונות רוחניים של כפירה, ומבססים אותם באופן שגוי בתוך מאמרי חז"ל, מצביעה על העובדה שחסר כיום מרכיב יסודי מאד בלימוד התורה, והוא – **שימוש תלמידי חכמים גדולים אמיתיים**.

כלומר, ניתן להיות בקיא בכמות נרחבת של ספרים, ולדעת היטב כיצד לחפש במאגרי מידע תורניים. אולם, רק כאשר משמשים תלמידי חכמים ניתן לקבל **שכל של תורה**, דהיינו, לדעת דרכי לימוד נכונים בסברא ישרה (=לדייק דיוקים של אמת), וכן לקבל **במסורת** את הפירוש הנכון של המילים הכתובות לפנינו, כפי שעבר מדור לדור. לומדי תורה רבים בדורנו חסרים יסוד זה בקניין תורה, ועל כן רבו מאד הקלקולים הרוחניים בימינו (**בפסיקת הלכה ובאגדה**).

ב. התגברות הס"א בדור העקב

מובא בספרים הקדושים שבדור העקב הס"א תתלבש בתלמידי חכמים, כדי להחטיא את כל עם ישראל. כך מזמנת הס"א כפירה דקה ומבלבלת, המפילה ברשתה רבנים בעלי השפעה רחבה, ולאחר שאלה טעו – ממילא טועים אחריהם רבים מישראל.

ג. חיבור ספרי מוסר חדשים

הרב הביא בשם החת"ס שצריך להיזהר מלכתוב ספרי מוסר חדשים (מעבר למה שכתבו חז"ל ושאר גדולי הדורות). הסיבה לכך היא מפני שהמיתרים הדקים בעבודת ה' צריכים להיות מנוסחים ומוגדרים בדיוקנות ע"י **ענקי תורה בהלכה ובאגדה כאחד** (אין להפריד בין גדלות בהלכה לבין גדלות באגדה), ואין למסור דבר זה להבנתו האישית של כל רב.

לכן, חשוב מאד ללמוד תורה מספריהם של ענקי תורה כאלה – הן בלימוד גמרא, והן בלימוד הלכה ואגדה, כמו גם בספרים המתווים דרך בעבודת ה', יחד עם שימוש תלמידי חכמים כנ"ל, ולהיזהר מאד מחידושי תורה שאינם נכונים. לא לכל אחד ניתנה הרשות לחדש חידושים בהלכה או לחדש חידושים בענייני עבודת ה'.

ד. תפקידו של רב בישראל

צריך לשנן היטב מהו תפקידו של רב בישראל. תפקיד הרב אינו רק להשיב על שאלות מעשיות בהלכה, אלא לא פחות חשוב מזה – להדריך את עם ישראל מבחינה אמונית, מוסרית וערכית.

לכן, בכל בעיה מוסרית וערכית המתעוררת בישראל, כמו זו של שקיעה חזקה בתאוות גשמיות, יש לפנות לחכמי התורה ולא לחומרי דת ומוסר של גויים (למשל 12 הצעדים). התורה איננה מקבץ טכני של איסורים וחובות, אלא תורת חיים, ולכן חכמי תורה אמיתיים – הם המקור למציאת פתרון ערכי ומוסרי לבעיות השעה.

תפיסת חוסר האונים

א. תפיסה המעוררת סלידה מוחלטת מכל מי שיש לו שכל ישר של צלם אלוקים

העיקרון הרוחני של "חוסר אונים" הינו כפירה בבחירה חופשית, והוא לקוח באופן ברור מהתפיסה הנוצרית על מהות האדם. כאן מדגיש הרב, שמלבד האיסור החמור של כפירה שיש ביסוד זה, עוד היא נותנת לגיטימציה לעולם "ערכים" חדש, עולם "ערכים" הנוגד לחלוטין את השכל האנושי הפשוט והישר של צלם אלוקים שבו נברא האדם, המעודד את האדם לומר לעצמו: "אין לי כוחות אנושיים לבחור בטוב"; "ה' ברא אותי בלי שום יכולת להתגבר על הרע שבי"; "שום תחבולה שאעשה לא תעזור לי".

תפיסה זו הופכת את האדם לייצור בעל עוצמה רבה לחטוא, ומאידך, נטול כוח לעשות טוב. כל אדם שיש לו שכל ישר של צלם אלוקים לא יוכל להסכים לאמירות האלה!

ב. השמטת הקרקע מתחת לרגליה של היהדות כולה

העיקרון של "חוסר אונים" מקעקע את היסוד של היהדות כולה. כל היהדות שלנו מושתתת על סיפורי גבורה של מסירות נפש עזה בכל הדורות ובכל המצבים (אף הקשים ביותר) כדי לקיים את מצוות ה'. הרב האריך מאד בדוגמאות רבות כאלה. מעולם יהודים לא אמרו לעצמם משפטים נוצריים בסגנון של "ה' ברא אותי באופן כזה שאין לי יכולת אנושית להתגבר על היצר הרע שבי".

ג. שימוש פסול בדברי חז"ל

כבר ציינו לעיל שבהיעדר שימוש תלמידי חכמים ניתן להגיע להבנות שגויות בפירוש דברי חז"ל. אחת הדוגמאות לכך היא השימוש השגוי בדברי הגמרא: "בכל יום קם יצר הרע על האדם ומבקש להמיתו, ואלמלי הקב"ה עוזרו - אין יכול לו". יש מתומכי שיטת הצעדים המוכיחים מכאן בטעות כאילו האדם הינו חסר אונים מול היצר הרע, והוא משולל כוחות אנושיים לנצח אותו, כך ששום תחבולה לא תעזור לו.

כפי שאמרנו, זוהי הבנה מוטעית הנובעת מחוסר שימוש תלמידי חכמים יחד עם חשיפה להשפעות זרות. יש לדייק היטב בלשון רבותינו: "אלמלי הקב"ה עוזרו", משמע, שיש לאדם כוחות אנושיים מלאים לגבור על היצר הרע, וכשם שיש לאדם כוח להיגרר אחר תאוותיו – יש לו גם כוח מלא לבחור בטוב. האדם אינו חסר אונים. יחד עם זאת, צריך האדם ברכה במעשה ידיו, כמו בכל תחום אחר, והקב"ה עוזר לו.

תפיסת "אלוהים אוהב"

בשיטת הצעדים המטופל מוסר את עצמו לאלוהים, ואלוהים נענה לו ומושיע אותו. ישועה זו אינה מותנית בטיב מעשי האדם, והיא שווה לחלוטין כלפי כל בני אנוש מכל הדתות.

גישה זו גם היא למעשה תפיסה נוצרית של האהבה כמאפיין של אלוהים, תוך הדגשה שהקשר אליו אינו תלוי כלל בעניין של חוקי התורה, בחירת ה' בישראל ועוד. לכן, הפניה אליו אינה תלויה בתשובה, ועוד, שהיא יכולה להיעשות לכתחילה יחד עם חילוניים וגויים באגודה אחת ובמעמד שווה של כולם לפני הכוח העליון. פנייה לה' מתוך תפיסה כזאת היא כפירה גמורה ביסודות היהדות.

ככלל, צריך לדעת שבהחלט מתאפשרות בדת הנוצרית חוויות רוחניות חזקות מאד, חוויות אסורות שאינן קיימות ביהדות, וממילא יהיו לחוויות אלה השפעות חזקות מאד על האדם, אך יש לזכור כי חוויות אלה אסורות לחלוטין.

הלכה למעשה

כפי שהדגשנו בתחילת דברינו, לא הבאנו כאן את כל דברי הרב, כדי לא לחזור על דברים רבים שכתבנו בעבר, רק נדגיש כאן שהרב פסק למעשה שמחמת הכפירה הרבה של שיטה זו היא אסורה לחלוטין בשימוש, גם לא במצבים טיפוליים קשים.